Tečaj XX. List 8.

NOVICE
gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 19. februarja 1862.

Besedica o vinskih zadevah.

Iz Vidošic na Dolenskem 7. sveč. Dovolite tudi meni ljube „Novice“, par besedic spregovoriti. Vzemite v svoje predalčke moj svèt in nauk in ga podelite svojim bravcom, da bodo oni svoje sosede po tem mojem nauku vodili in jih na pravi pot in pazljivost svojega premoženja pripeljali. Treba je grdo navado opustiti in se poprijeti bolj pametnega gospodarstva, zakaj pri tolikih davkih je na soseskinem premoženji dvoje ležeče. Zdaj pa naj sledí nauk, o kterem želim govoriti. Pri nas na Dolenskem, skoraj bi smel imenovati, da večidel po vseh soseskah je ta nespametna navada, da, kadar sosedje čez svoje premoženje gospodarje ali, kakor jim pravijo, sekutorje ali cekmeštre stavijo ali udinjujejo, dvema svoje premoženje ali vino brez vsake rajtenge izročijo, za plačilo jima dovolijo, da si vsak 2 vedri vina, to je, 40 bokalov vzame in tiste samo brez poldružine nazaj povrne, in kadar gredó v hram (kelder) vino pogledat, da se ne bi kakošna škoda primerila, smé vsak polič vina popiti in tako vsakih 8 dni in brez rajtenge. Al med takimi gospodarji ali sekutorji se dosti takih najhaja, ki si dvakrat več v hramih opravka najdejo, samo da soseskino vino pijejo brez vse vestí. Tako se godí do pusta, to je, do svetega Kurenta, zdaj pa se začne „delitev ali talinga“ med sosesko, ker marsikteri do tega časa domá svoje vino popije ali pa pride kteri sosed in prosi masel vina za svojo bolno ženo ali če kak prijatel k njemu pride. Takrat ona dva „sekutorja“ vsak svoj ključ od soseskinega keldra vzameta in grésta sosedu masel ali polič vina natočit. Pri tej priložnosti pa pravi eden drugemu: „Daj, natoči nama polič vina; saj sva po soseskinem opravku prišla, da bova vsak enkrat pila.“ Ako si pa tako pred sosedom ne upata, pravi eden drugemu: „Daj, natoči mi polič vina na rajtengo“. In tako pijeta; v tem pa pride mežnar k njima, kteri je po soseskini stari navadi sekutorjema za tretjaka ali pričo postavljen, da ne bodo napačno z vinom delali. Al bodi Bogu potoženo! med našimi mežnarji so nekteri taki požeruhi, kakor so „sekutorji“, da kadar vidijo duri hramove odperte, že so na pragu. Nekteri mežnar pa je vendar tako zvest, da svoje dolžnosti nikdar ne opusti, ker mu kaplica diší. Zdaj pravi „sekutor“ drugemu tako: „Daj natoči poliček za mežnarja“, ker se ga boji, da bi ju pred sosesko ne tožil in tako zdaj vsi trije pijejo dan za dnevom. In tako si soseskinega vina nekoliko med sosesko na činž ali na poldružino raztaljajo, ostalo pa popijejo in tako sode izpraznejo, in ne da bi soseska poprašala, kam so vino djali, koliko je vina iz sodov izteklo, ali koliko ga je na činž ali na poldružino prišlo. Meni nič tebi nič, — tako ostane do jeseni, in tako ostane vselej in na veliko soseskino škodo. Kadar pa pride v jeseni čas za poberanje vina, prideta ondaj sekutorja z mežnarjem in si še dva nosivca vzameta, da gredo po soseski vina nazaj terjat. Med tem si znajo prav dobro postreči, trikrat ali štirikrat na dan pojedovajo 8 in včasih po 14 dní. O svetem Martinu si pa likof naredijo. Pa kaj hočem to tako na drobno popisovati, kar se potrosi na škodo soseski, in še druzih napak iz zamude časa, pijančevanja, prepira z ženo itd.

Povejte mi sedaj: ali ne bi bilo boljše, da bi tem svojim gospodarjem ali sekutorjem primerno plačilo odločili in bi jim svoje premoženje na rajtengo dali? Morebiti da mi bo kteri odgovoril, da ni mogoče pri vinskem premoženji rajtenge zvediti. Jez pa na to odgovorim, da je mogoče, ako soseska svoje sode natanko izmeri, koliko vina držijo, ali pa naj bi pri pobernji na rajtengo od vsakega, kteri v soseskinem hramu vina na činž vzame, nazaj terjali, in po tej poti bi zvedili, koliko vina bi v soseskini kelder v kup spravili. Potem bi soseska, kakor sem že zgorej omenil, o svetem Martinu na likof vkup prišla in bi se med seboj po dražbi (licitacii) porazumeli, kteri bi laglej to gospodarstvo prevzel. Pri tej priložnosti samo to omenim, da samo tisti naj ima pravico, dražbe se udeležiti (licitirati), kteri ima toliko premoženja, da, ako bi kaj zapravil, bi pri njem soseska imela, s čim se plačati. Pomislite, ljubi moji, ali ne bi bilo tako boljše, da bi namesto dveh sekutorjev in njih tretjaka ali mežnarja en sam vino soseski delil (talal)? koliko bi bilo manj zamude, manj greha? zakaj takošni sekutor ne bi gledal in mislil, da bi svoj lon po grli precejal, ampak ker bi ga v denarjih dobil, bi si ga za svojo štibro ali pa za škornje, ktere pri tem raztrga, obrnil. In tako bi bilo za-nj in za sosesko boljše. Saj vi, kteri ste bolj modri in kteri „Novice“ berete, prevdarite to in dajte slovó stari navadi, ter se ne držite starega kopita kakor smole.

Ive Staz. kmetovavec.

Vrtnarske skušnje.

(Kako se cvetje sadnih dreves obvaruje, če ob cvetji gorak veter vleče?) Če ob cvetji sadnih dreves suh sončnik ali tako rekoča hrvaška burja vleče ali sploh kakošna suha sapa piše, ne more ne perje ne cvetje popolnoma hlapeti; zato se pa tudi cvetje otrese in sadú ne donese. Kdor hoče to obvarovati, naj postavi pod drevo, kadar cvetè, ali zraven njega škaf vode, v ktero se zná tudi enmalo solí vreči; čez 24 ur se voda iz posode izlije in to delo se vsaki dan tako dolgo opravlja, dokler drevo cvetè. Gospod Vilke pravi, da vsak, kdor je skusil, hvali to ravnanje. — Ravno tako se cvetje sadnih dreves obvaruje, če se drevo, kadar je v cvetji, s škropilom v mrzlo vodo pomočenim, večkrat dobro poškropí; toda prvo sredstvo je bolj gotovo, ker se iz vode napravljenih soparov drevesni popki in cvetje bolj napijejo.

(Bolehnost mladega drevesa, o kteri se ne ve, od kod da izhaja). Dostikrat hira in medli kako mlado drevesce, pa sadjorejec ne vé, od kod da bolezen njegova izhaja. Če mu ni morebiti kaka miš ali kak drug merčes korenik razjedel, se dajo taki hiravci večkrat zopet okrevati in ozdraviti, če se njih deblo in veje skoz osem dni vsaki dan enkrat z mrzlo vodo omivajo. To je posebno dobro delo ob hudi vročini in suši za sadne in bolehne drevesa.

(Pomoček drevesa ozdraviti, ako so ozeble). Kdor zapazi proti spomladi, da mu je drevo ob hudem mrazu precej ozeblo ali namrlo, ga bo ozdravil, če mu

lub ali skorjo razpara ali prereže. Zveden sadjorejec se koj po hudem mrazu lahko prepriča, ali mu je drevo ozeblo ali ne, če le toplo vreme nastopi, ali če kako mlado mladiko od drevesa odlomi in jo v gorko sobo prinese. Ako lub kako péd po dolgem do lesa odreže, ter vidi, da notranja skorja (tako imenovano ličje) in unanji les (belina), sta rujava, je to gotovo znamenje, da je drevo res ozeblo. Ali je bolj ali manj ozeblo, se lahko iz drevesne beline prepriča, ako je bolj in manj začrnela in kako globoko v les sega. Male ozebline se ni treba bati; drevo se samo po sebi okreva (pomaga) in treba ni luba razparati in prerezovati. Ko pa gospodar zapazi, da je mraz drevesu škodoval, (in da se tega še bolj natanko prepriča, naj se do spomladi počaka in pogleda, ali drevo poganja ali ne in je belina še zmeraj rujava), se lubje po celem drevesu na jutranji in večerni strani po dolgoma na deblu do beline prereže; na južni (opoldanski) strani pa le več kratkih zarez tudi podolgoma napravi. Ne bilo bi dobro, na tem mestu le eno dolgo zarezo narediti, ker bi znalo opoldansko solnce prerezo preveč narazen gnati, in drevesno belino tako prepekati, da bi drevesu veliko škodovalo. — Sploh je pa prereza skorje tudi pri zdravih drevesih zato dobra, da se bolj odebelijo. Toda nikoli se ne smé skorja na južni strani narezati, in tudi ne do beline poleti, ampak le bolj po vrhu. To opravilo se opravlja že mesca svečana in sušca.

Cena živeža v našem cesarstvu.

Poslednjega mesca lanskega leta (mesca grudna) je bilo govejo meso najbolji kup v Bukovini (po 8 krajc. funt), najdražji na Dunaji in na Primorskem (po 32 kr.); — telečje meso je bilo najcenejše v Čortkovu in Novem Sandecu v Galicii (po 10 do 12 kr.), najdražje v dunajskem Novem mestu (po 34 do 60 kr.), na Dunaji je veljalo 22 do 48 kr., v Gradcu 24 do 40 kr. v Pragi 25 do 34 kr.; — svinsko meso je bilo najcenejše v gori omenjenih dveh galiciških mestih (po 12 do 20 kr.), najdražje na Dunaji po 36 do 60 kr.; koštrunovo meso je veljalo v Bukovini le 7 kr., na Dunaji 14 do 32 kr., maslo pa je bilo v Bukovini po 80 kr., v Krakovi po 70—75 kr., v Reusmarkt-u na Erdeljskem celó po goldinarji, na Dunaji le po 62 do 64 kr. Tudi salo je veljalo na Dunaji le 44 do 48 kr., v Krakovi pa 55 do 60 kr., v Šegešvaru (Schäsburg) na Erdeljskem po 92 do 100 kr., v mnogih českih mestih po 50 do 70 kr. funt.

Ozir na Ogrsko.

♂. Leto bo že kmalo prešlo, kar je po cesarstvu našem zadonela dolgo pričakovana beseda „ustava“. Mislili bi, da so se izpolnile želje vseh onih, ki so polajšanja želeli. Vendar poznamo človeško slabost. Jeden ne dá rad toliko, kolikor mu dati gré, drugi bi rad zgrabil celo roko, ako mu prst podaš. Naj Magjari še tako po svojih starih listinah stare prava izizkujejo, to je gotovo, da tudi vsi drugi narodi tako imenovane ogrske krone po pravici zahtevajo za se svoje pravice. Časi so pretekli, ko je le en narod gospodoval, vsi drugi pa so mu sužni bili. Ako je to veljalo pred, ne more veljati več vprihodnje. Res da je navada železna srajca, in da je teško sleči to navado, kažejo nam Nemci, pa kažejo nam tudi Magjari. Magjari so zaterali narodnost druzih narodov, kjerkoli jim je mogoče bilo. Vedó nam povedati o tem vsi narodi, ktere je objemalo ogrsko gospodstvo. Naj toraj tudi mi izgovorimo svoje mnenje zastran magjarske politike v duhu ravnopravnosti. Treba se nam je pa najprej ozreti na ogrsko deželo in nje prebivavce.

Ogrska zemlja šteje na 3123 površnih miljah 8 milij. in 146.000 prebivavcov. Med temi prebivavci živijo Magjari ob levi strani Donave na sredi ogrske zemlje po plodnih nižavah. Na severozapadni meji se široko razprostirajo Slovaki od Požuna (Pressburga) do Košic (Kaschau) in zgoraj do Vislinih in Dunajcevih izvirkov. Med Munkačem in Sigetom na severoizhodni meji prebivajo Rusi do Tisnih izvirkov. Odtod pa za Erdeljsko mejo do Moriša (Maroš) so Rumuni. Hrvati so v županijah: Mošun (Wieselburg), Šoprun (Oedenburg), Požun in Samogy. V železni in zaladski županii na štajarski meji pa prebivajo Slovenci, okoli 50.000 duš. Srbi so v županijah: Baranja, Tolna in Stolni-Beligrad na desni obali Donave. Nemci prebivajo med Donavo in Rabo, so pa raztreseni tudi po drugih županijah. K tem različnim prebivavcom dištevamo še židove (jude) in cigane, kterih je skoraj povsod dosta. Glejte, to je zmanjšana mnogojezična Avstrija! Med temi prebivavci je le komaj polovica Magjarov, to so 4 milijoni; dobra četrtinka Slovenov, to je, čez 2 milijona, okoli 960.000 Nemcov, 570.000 Rumunov, blizo pol milijona židov in ciganov. Vidi se iz tega, da Magjari niso tako številni, kakor bi mislili po velikosti njih zemlje. So le en del, slaba polovica vseh prebivavcov. Oni so le bogatejša, toraj mogočnejša vrsta onih prebivavcov, kterim niso dopustili se ganiti dosihmal, kterih narodnost so žrtvovali na preoholi oltar vsemogočnega magjarizma. Časopisci in gotovo tudi vlada si vsi vkup belijo glavo, kako bi rešili ogrsko zastavico. Nam se to zastavico rešiti ne dozdeva tako težko. Naj avstrijanska vlada prijazno roko enakopravnosti podá celi drugi zametani polovici prebivavcov ogrskih — in razvezan je gordiški vozel. Tudi ta misel luka iz frankobrodskih časopisov; vendar se je odkritosrčno izgovoriti nikdo prav ne upa, morebiti zato, ker se ravnopravnosti ogibajo. Kako obilo obdarovana je ogrska zemlja! Ondi dajejo rude največ srebra; ondi rastejo najbolje vina cele Avstrije, če ne cele Evrope; ondi je domovina žitne rodovitnosti. Vendar dokler ena polovica tava v globoki nevednosti in stoka pod jarmom samosvojnosti magjarske, ni upati napredka v nobenem obziru. Ali tisto uro, ko bi se revni polovici dala ravnopravnost, bi tudi odkljenkalo pošasti dualizma — po ravnopravnosti.

Za nekoliko let bo vse drugače.

Oj kakošna radost me je oživljala na Nemškem, ko slišim 1852. leta, da bo slovenski del sekovske škofije k labodski pridjan. Prvi trenutek sem si želel to uresničeno viditi. Pa sopet je vse potihnilo — dokler se ni leta 1859 — hvala neskončna Bogu! slavno dognalo, da vidimo, slišimo, razumemo, čutimo prevzvišenega milostljivega kneza in škofa, Antona Martina, domačina našega.

Veseli se štajarski Slovenec! kar svet stojí, še tega nikoli bilo ni; zdaj pa je v tvojo telesno in dušno omiko. Pa morda porečeš, častiti čitavec: Kaj smo dosegli s tem? Še imamo nemške razglase, nemške pogovore, nemško pisarijo, nemške zapisnike, nemški šematizem itd. Tudi jaz sem mislil, da bo vse slovensko, kar je labodska škofija slovenska; pa vendar ni tako. Potrpi iskreni domorodec! In natura non datur saltus; to ni mogoče nagloma brez zmešnjave, rušenja in velike škode dovršiti, in ako bi bili močni kot stotnik Dionizi Kleist, ki si je z dovoljenjem vojvoda pomorjanskega Ivana Miroslava, tri vedre piva (ola) za večerni požirek (Schlaftrunk) iz pivnice donesel, — pogumni kot grof Ivan Ziegenheim leta 1445, ki je voz z vinom naložen na stran pomaknil, ker mu je na potu bil in mu overal se naravnost peljati, ko ga pa mati pokrega, ga pa spet na svoje mesto postavi, — zviti korenjaki kot Martin Krpan z Vrha (glej „Glasnik“ I. tečaj, II. zvezek) ali pa kot baron Rauber, da bi vse nas protivnike v žaklje zaphali. — Festina lente! Za pet let pa bo vse drugače; v tem času se skrhajo in oščrbinijo odpadenci, nemškutarci; v tem času se nasprotniki omodrijo in spametijo; v tem času se hvale vredno uneta mladina izuči, in drugo sopet

navdahne; v tem času se bodo občine ustanovile in vredile, ljudstvo še bolj oživilo, prebudilo, zavedlo, in tako pravične poslance volilo v deželne in državne zbore; v tem času bodo uradniki starega kopita s sposobnejimi in sedanjim terjatvam primernejimi nadomestovani; in sto drugih prememb bo. Da drugač bo in biti mora, poglej v belo Ljubljano, v Trst, v Maribor, Celje itd. — pa vidiš od premilostljivega knezo-vladika do zadnjega učenika duhovnega in svetnega stanú goreče domorodce, same blage duše, ki nič bolj ne želijo kot vresničiti želje tvoje; pa, quis contra torrentem? Ni nam pričakovati od nasprotnikov brez duševne borbe in silnega prizadetja iz lastne volje, da bodo nam svojovoljno pustili, kar nam gré od Boga in narave podarjenega. Zato brez strahú naj vsakteri v svojem stanu iskreno dela za blagor naroda svojega, in za pet let bo in mora biti drugač ako se protivniki naši tudi na glave stavijo. — Ti pa, premila Slovenija! porodi nam politični časopis, ki bi saj trikrat v tednu izhajal. — Tako misli.

Kuhar.

Zaupnica
gospodoma Toman-u in Černe-tu.

„Mnogočastna gospoda! Ko v začetku našega stoletja nemškega cesarstva ni bilo rešiti mogoče razpada, in so Njih veličanstvo cesar Franc svoje dedne dežele za avstrijansko cesarstvo razglasili, se je zamudilo popustiti pridevano ptujo politiko, kteri je bil zastavni nauk ponemčevati. Ljudstva avstrijanskega cesarstva sveste si svoje močí, prepričane, da morajo po taki politiki zginiti iz zgodovine, je, viditi to, v srce peklo in bilo vzrok tako živo obujene narodne zavednosti. Enaka se je godila pri nas; čut, da smo vredni bivati, je tudi nas zdramil in spomnili smo se preddedov silne močí in slave. — Med možé, ki jih kot obuditelje in branitelje našega naroda častimo, štejemo tudi posebno Vaji, visoko častita gospoda. Vidva sta svoj poklic, svojo nalogo razumela, ker zgodovine tek, čas in rojakov želje razumeta. Zato sta iskreno zahvalo in, zagotovimo podpisani, tudi večni spomin pri njih zaslužila. Je pa Vaji obnašanje in borenje za pravice naroda, vladarju najzvestejšega, iskrene zahvale vredno, bo od vesvoljnega naroda slovenskega Vama dvojna hvala po pravici naproti donela, ako se bosta enako krepko tudi za njegove verske pravice potegnila. Bog Vaji živi in ohrani v prid narodskih in verskih pravic naših! Slava in iskrena zahvala Vama!“

Zaupnica ta podpisana je v krajih na Dolenskem, posebno v Kostanjevci, pri sv. Križu, pri Savi, v Čatežu, na Dolnih, v Gercavcah, v Ribnici, na Dobrovi pri Ljubljani, na Igu, na dobrem Polju, v Podgorici, v Dolejni vasi, v Ravnih, v Novem mestu, na Orehovem, v Trstu, v Mariboru, v Ljubljani, na Dunaji, v Candi, v Gradcu, v Šmartnu pri Litii, na Savi, v Gotenicah, v Poljanah, v srenji Jurkovaški, v Čermošnicah, v Semiču, v Černomlju, v Puščavi, v Mirni peči, v Kočevju, v Trebnem, na Hinjskem, v Šmihelu, na Radovškem, v Toplicah, v Suhorju, v Dobnem dolu, v Toplicah in v več drugih županijah. Podpisi pričajo, da se vsi stanovi od dné do dné bolj zavedajo za narodno in cerkveno pravo — ki se pri nas tako lepo podpera. — Podpisov vseh je 677, med temi 66 dekanov, fajmoštrov in kaplanov, 11 profesorjev, 23 učiteljev, 21 cesarskih uradnikov, 24 županov, drugi so večidel posestniki, kmetovavci, kupci, obrtniki in rokodelci. — Ali ne pričuje to dovolj, kaj hoče narod naš?

Prislovice, reki i druge rečí iz Istre.

Nabral pri Pazinu Jakob Volčić.

Meni su vse kosti na mestu. (Prav zadovoljen sem).

Mat ni žena, dok nima hćere,
Otac ni muž, dok nima sina.

Da nebi ljudi mrli, voli se drli, kade bi stali na svetu;
Bolje svoja gromača (hiša iz suhega zida) nego tuja palača.

Ime Isusovo, sv. Anton, sv. Boštjan su svetci, sredozimci i polukrušci (je treba še pol živeža imeti); sv. Juraj i sv. Marko su svetci mladoletci i poluvinci (pol vina).

Je bogata, kako žaba rogata.

Umiljeno janje devet mater sase,
eno noró ne more ni svojó.

Ki more, i konj mu more, (bogatemu gré vse na roke), a ki nemore, ni tovar (osel) mu ne more.

Ča kuća ukrade, kuća dá, (če se je v hiši zgubilo, se bo dobilo).

Ča tat ukrade, tat ne dá.

Sam skusil, bim veroval breku (psu) i mačku.

Treba v usta vzet, koliko se more pogutnit. (Ne pričenjaj, kar presega tvoje močí.

Muž je žalostan za ženom, koliko lonac od ognja kuha.

Nočna razvedrina malo valja.

Ki va petak uboli, težko mu je lika najti.

Kad je doba tergovat, gré vsaka baba v vinograd;
Kad je doba delovat, ni vidit babe v vinograd.

Ne samo vražje, nego prevražje.

Bog živi mlade i stare! (se reče pridši v hišo porodnice, ki ni še v cirkvo šla). Bog živi i vas pole nas! (pri nas) (pole je pravo, bolje ko poleka ali sedaj poleg).

Kade vrag nezabode nohat, zabode rép. (Srečen početek ima lehko nesrečen svršetek).

Kako mat prede, hći tke. } Kakoršni starši, taki otroci.
Zelje raste na korenji. }

Ni sve zlato, ča se laščí,
ni vse noro, ča se vrtí.

Greh neće, ako ne na pokoru. (Plačilni dan je zmerom zad.)

Preslica je lipa snaga al je slaba hrana.

Ni sleda ni tora (?) ni za njim znat.

Slabo si se uženila (umožiti nimamo), a tvoj muž još slabeje. (Tvoj muž je nič, a ti si još veče nič.)

Je ohol kako brek (pes) z gorenom nogom (nima uzroka).

Nima vrat na kući (se reče prišlemu, ki vrat ne zapre za seboj).

On se valje podmore (si brzo pomaga).

Lonac razkoričat, (kora) razgnati ga.

S česnom smrdeti („Po česnu“ je po nemški).

Poverovati ku (ktero komu obljubiti). Povedati kega (koga zatožiti).

Jahati na okorač, okobalo.

Suš dužjá, se po malo suší.

Kec na muzar! } koze } se kličejo na molžno.
Trk na muzar! } ovce }

Kemu na glavi popar tuč (zlo ga imeti).

Svet će ti se zavrteti.

Ki će dobar bit, ni ga triba bit.

Krv je tekla na svig (švigniti).

Debelega konja bluta (ugnjida) raztoči. (Predebeli ljudje težko veliko starost dočakajo).

Ko si v Istri bratje otečestvo razdelijo, se vselej najmlajemu staro ognjišče pustí.

Vražа.

Noseča žena na oči jačmik dá.

Ako se pod krovom od mladih tičev pové, jih guš (črni strupeni gad) pojé.

Guščarica je majki boži korale navrezekala (na nit naberala), a zelenac (guščar) njoj jih je razvrezeval; zato ga je majka božja proklela, i zato ima 40 dan odpustka, ki ga ubije, a ki guščaricu ubije, je 40 dan v grehu.

*

Narodna zdravica.

(Edan.) Ako j' družtva dopušćenje,
Gospodara privoljenje,
Ja ću spiti tu kupicu
Prijatelju na zdravicu.
(Svi.) Živili svi dobri ljudí!
Tako bližnji kako i drugi,
Roditelji, prijatelji, (se ponavlja)
I svi susedi naši!

Gazelica.

Čas kolesa vrtí in nam orje brazde na čelu.
Fr. Cegnar.

Vodíca, ki tik mene se je vila, oh kje je zdaj?
In tićica, ki s svojim sladkim petjem
Tolikokrat me je razveselila, oh kje je zdaj?
Kje je cvetičica, ki jo predraga
Prijatlica na prsih je nosila, oh kje je zdaj?
In deklica, ki je s pogledom milim
Z nebeškim sanjem me očarobnila, oh kje je zdaj?
In jaz, ki me osoda opotočna
Že davno v druzega je spremenila, oh kje sem zdaj!
Venceslav Lipoljub.

Radojuri.

Predpustnica.
(Konec.)

Radojuri, čvrst slovensk korenjak, postane vojak. Misli si, ljubi bravec, kakošen da je bil! Majhen, z debelo glavo, trdne široke postave; noge je imel kakor lopare. K temu pa očí! če je z enim proti zahodu gledal, bilo je drugo proti jutru obrnjeno; držal se je ko če bi zdaj in zdaj imela toča iti. Vtakni, dragi bravec, to podobo zdaj v vojaško suknjo, in postavi ji veliko čako na glavo, — bogme! sam se boš prestrašil; tolikor manj čuda, da so Francozi pred tem štempiharjem bežali, kakor kure pred lisico.

Ravno o tem času je Bonaparte Avstrijance na Talijanskem bolj in bolj v kozji rog vganjal. Ko jim pri mestu Lodi zopet pravo pot pokaže, in mu greben malo previsoko narašča, pošlje cesar Franc drugo vojsko za vodja Vurmzera na Laško. Pa francoski rohnjač tudi tega premaga. Slednjič se v terdnjavo Mantovo zapre. Radojuri je pri njem služil. Skoro se smé reči, da mu ni bilo enakega junaka. In res! pri vadbah je vse najpred znal; samo, da si ni mogel nemških besed: Marsch! Feuer, Präsentirt! itd. pomniti. Zato je imel svojega koprola, ki mu je namesto po nemško po slovensko klical: „Djo! Strelaj! Puci ga! Predstavi! itd. „Rechts“ in „links gschaut!“ pa so mu odpustili zavolj križem očí. Da je kričal, ko je prvokrat sovražnike vidil: „Norci! kam pa streljate, ne vidite, da tukaj ljudje stojijo?“ mu tudi ni zameriti. Skoro se je vès spremenil, in vodju tako dopadel, da mu dá zastavo nositi. Dvakrat jo je iz sovražniških rok otel. V Mantovi je potem po obzidji, kakor kokot po gumli gor in dol hodil, in Napoleonu debele kazal in se smejal, da ni mogel do njega.

Pa kmali jim z živežem tesno hodi. Tedaj Vurmzer iz svojih dvajset jezer vojakov trop izbere, da bi ponoči šli proti sovražnemu taboru krast. Se vé da je Radojuri med njimi bil. — V trdi tami se predrzneži napravijo na pot. Vse je tiho in mirno, zdi se jim, da sovražniki spijo kakor drvana na natoli. Mimo prvih straž se zmuznejo, al joj! kaj je budalo, je le budalo! Radojuri v nekega zaspanca ruči, ki se naglo zdrami, in na vès glas zakriči.

Hitro je vse na nogah, in zdaj začnejo po nepovabljenih gostih in (zavolj tamè) eden po drugem mlatiti, kakor „farovški hlapci“ po bobovici. Nektere pokoljejo, druge vlovijo. Tudi Radojurju, ki se je branil, kakor medved bčel, slednjič orožje iztrgajo in ga vjamejo. Kaj si je imelo, slovensko siromače, med trdimi Francozi početi? Drugi dan ga pred Bonaparteta peljejo, ki se, ko ga zagleda, iz vsega grla začne smejati. V celem taboru se je hitro glas od tega „divjaka“ razširil, da se ga niso nazijati mogli. Ko pa se Radojurju že preveč zdí, nekemu ošabnemu vojaku tako krog ušesa posveti, da mu je šala gotovo za tri tedne prešla. Zato pa mu dajo enmalo leskove masti pokusiti, da mu drugokrat kaj takega na misel ne pride.

Nektere tedne še v francoskem taboru ostane, kjer je moral najtežje dela opravljati, pa ni znanca imel, da bi znal saj besedico ž njim spregovoriti. Al vse je voljno trpel, kajti mu je gotova tolažba bila: „Za kaj visokega še si na svetu namenjen!“ Ko se Mantova podá, mnogo vjetih Francozi v to trdnjavo zaprejo. Radojuri po takem sluga nekega stotnika postane. Najbolje ga je svadilo, da je v hramu, kjer je stanoval, mnogo žensk bilo, kterih že od nekdaj viditi ni mogel. Mislil je, da so ženske same coprnice, in če je le ktero srečal, se ji je delcč ognil. Še nektere mesce v trdnjavi ostane, dokler Francozi z Avstrijanci mirú ne napravijo in potem se vrne urno v svojo domovino.

Vesel se blagoslovljenim planjavam mile domačije bliža, srce mu tolče in treska, kakor veter s hišnimi vratami kákega pijanca; misli si: „kako pa me bodo zdaj imenovali in gledali naši vaščani, koliko jim bom vedil povedati od boja in Napoleona!“ Pride čez domače travnike; pa komaj ga deca, ki so pasli, zagledajo, začno kričati: „Glejte, glejte, budalastega Jurčka!“ in velika truma ga proti vasi spremlja. Rad bi bil otroke vse zakuril, ako bi ne pomislil, da je za to že prevelik gospod. Slednjič ga tako razkačijo, da se na stran obrne, in jo v bližnji les potegne. Skoro bi se mu bil žolč jeze razlil. „Če je deca že tako trjava, kaj pa še bodo stari rekli“ — si blodi — rajši domú ne grem.“ In prah nehvaležne domovine iz šoln obriše in na Hrvaško k nekemu kmetu služit gré. Od dné do dné se bliže čuti „svojemu visokemu namenu“. Skoro dve leti med priprostim narodom živi, dokler se boj zopet ne počne.

Zdaj kliče car: Jurček, kje Štajarc moj si? —
In Jurček junak mu k pomoči hití,
Kak dirja: hop hop! zdaj francoska drhal,
In skokom zad' udri jo Štajarc moj zal.

Dovolj znano je, kako so se Avstrijanci in Rusi zoper Francoze zvezali, in skraja večkrat zmagali. Ko pa se Bonaparte iz Egipta vrne, se je kmalo vse spremenilo. Radojuri je takrat pod nadvojvodom Ivanom na Nemškem služil. Nesrečna bitva pri Hohenlinden-u na Bavarskem ga zopet v roke sovražnikov spravi. Neki vojak ga spozná, in ko višji zvejo, da se je ta „divjak“ že drugič proti njim bojeval, ga sklenejo obesti dati.

O ubogi Jurček, kaj bo zdaj s tvojimi naklepi? V sredi med obema taborama vislice postavijo, in tropa vojakov ga na smrtni oder spremlja. Še zadnjikrat se naš junak pred vodja vrže in ponižno prosi, da mu smrtna rosa na čelo stopi: „Ljubeznjivi gospod, nikar me ne obesite, saj nikoli nič več ne bom storil! Če hočete, vam drugikrat sto Avstrijancov pokolem, Francoza pa nikoli več nobenega!“ Al uni od tega nič ne razume. Halo! z vrvjo krog vrata! Zdaj se Radojurju začne rumeno in črno pred očmi vrteti. Edina jasna misel še mu prisije: „Za kaj visokega še si na svetu namenjen!“ Že ga kviško vzdignejo, in više in više ga vlečejo, tem bolj pa kriči: „Za kaj visokega sem na svetu.“ Že se je med nebom in zemljo zibal, in vse svetnike na pomoč klical, ko naglo, kakor veter in burja polk avstrijanskih jezdcov prijezdi, sovražnike razžene in že pol mrtvega Radojurja vislic reši. Hitro se potem vrne.

Ko se zopet naš junak oživí, vidi, da je pri znancih in prijatlih. En čas misli, da se mu je vse preteklo le sanjalo, in še le verjame, ko mu razodenejo. Očitno se potem unim hrabrim zahvali, da so ga oteli! Proti Francozu pa je potem divjal, kjer je le mogel, kakor volk med kozli.

V bitvi pri vasi Aspern jih je pre deset, če še ne več, „ohladil“ in še si lepega konja pridobil. Sreča mu, da ni klanja pri Vagramu vohal! brž ko ne bi ga za eno glavo okrajšali bili. Takrat je namreč bolehal. Nekaj časa potem se po Dunaju baha s svetinjo na prsih, ki si jo je pri Aspernu zaslužil; se vé, da se je čudil, zakaj se mu nihče ne priklanja ali ga ne pozdravlja, ker je že tak gospod! Potem pride na Česko, in še le pri Lipski v veliki bitvi mu je pripuščeno, svojo jezo nad Francozom ohladiti. Pa tam siromaček levo nogo zgubí. Kakor ranjen oroslan se brani, dokler ga med množino mrtvih ne pokopljejo. Še le tretji dan ga neki kosak pol mrtvega najde, ker mu je preveč krvi izteklo. Peljajo ga potem v bolnišnico v Prago, kjer mu je nekdaj mladost pisane vence v življenje opletala. Ker so mu oče in mati tačas že davno umrli, tedaj tudi sedaj ni hotel nehvaležne vasí obiskati, ki ga je rodila.

Nektere leta minejo, Evropa je zlati mir dosegla, pa prič žalostnih preteklih časov ni manjkalo. Tudi po slovenskih krajih jih je mnogo od vasí do vasí koračilo, ki so se nekdaj pri Aspernu in Lipskem tako junaško bojevali. Med njimi najdemo Radojurja, z opérnicami in leseno nogo. Navadno so ga za „mastjaka“ imeli, ker je zabel, maslo, kruh, cunje itd. vse v svojem košu eno med drugim imel. In kteri mu je prenočišče dal, mu je mnogo in mnogo od preteklih časov povedati vedil. Predobro si je pomnil, kje da je najviše bilo! — Nekteri pravijo, da še Radojuri živi, na Hrvaškem pre, — drugi trdijo, da je nekdi v noči parmo užgal, in ž njo vred zgorel. Gotovo je, da se ženil ni, in tudi ne v R—, svojo domačo vas vrnil. Vidil ga že mnogo let nihče ni! Gomilšak.

Dopisi.

Iz Zagreba 10. febr. ⁂ — Za kak teden bode dotiskana Ivan Kukuljevićeva važna knjiga „Jura Regni Croatiae“, od ktere je že pet zvezkov prišlo na svetlo, in ki se bo svršila s šestim; tù bote vi Slovenci mnogo našli zanimivega za švojo istorijo in za povestnico prava vseh Slavenov. — Tako tudi se bode skoro izdala prva knjiga Kukuljevićevih jugoslavenskih spomenikov („Monumenta Slavorum meridionalium historica“). Zadržavala bode spomenike hrvatske, večidel z glagoljico pisane, in tudi z glagoljico natisnjene. Tù bojo priobčene listine in napisi od 13. do konca 16. veka, ki bojo gledé sadržaja zanimale ne samo vse Jugoslavene temveč i vse ukupno učene Slavene, osobito gledé jezika in njegovih raznoličnih form rabljenih v tečaju 4 stoletij v Hrvatski, Dalmacii, Istri, Kranjski itd., pa zatem še više gledé istorije slavenskega prava, za ktero bode ona knjiga gradivo ogromne koristi. Radostni bojo gotovo sprejeli vsi Slaveni to knjigo osobito še zato, ker je ujedno prva knjiga svetska z glagoljico tiskana, in prva v obče glagoljska v Zagrebu izdana. V nji je mnogo listin iz vaše ljubljanske licealne knjižnice. — Kako nevtrudljiv je na polji slovstvenem vseskozi naš Kukuljević, vidi se dalje iz tega, da, kakor čujemo, ima v korekturi ravno sedaj poslednje pôle „Suplementa dalmatinske bibliografije“ izdane od Valentinella, in da je „arkiva“ knjiga 6. šla že v natis. Marljivost pisateljev hrvatskih se bo sjajno pokazala v tem, da bomo vidili, da samo leta 1861 je v hrvatskem jeziku z latinskimi pismeni izšlo blizo 120 knjig i knjižic, kterih popis pride skoraj na svetlo.

Iz Leskovca pri Ptuju. J. D. Dihanov. — *(Nekaj o šoli.)* Srce me res boli, ko vidim, kako smo mi Haložani zaostali v omiki svojega jezika, in da ne moremo z drugimi Slovenci enako koračiti naprej. V tmini pa še bomo spali tako dolgo, dokler ne bomo spoznali lepote slovenskega jezika in narodnosti svoje. Mi ne znamo skoro spôla od spôla in padeža od padeža zločiti. Pri nas so vse žene možkega spôla in skoro vsi padeži so na „e“; in čeravno so žene možkega spola, predikat vendar je sploh srednjega spola; tako na priliko: Micek (micika) je v meste (v mesto) šlo, — Gerek (gerika) je v grabe (v grabi) bilo, — Nežek (Neža) pri meste (pri mestu) služi, — Anček (anika) je z meste (iz mesta) prišlo itd. — Gda bomo vendar mi dobro znali slovenski govoriti? Mi že nikoli, ker nam je že naše narečje preveč v glavo vbito; al usmilimo se svojih otrok! Poglejmo v bližnje fare, in povsod bomo vidili, da bolj za svoje otroke skrbijo, ko mi, ki si še šole sozidati nočemo. Več kot 10 let jo že zidamo in še je dandanašnji ni. Sramujem se povedati, da smo že bili les za šolo kupili in ga na mesto zvozili, kjer bi se bila imela šola zidati, pa ko nam je že vès sprhneti hotel, smo ga spet za majhne dnarje prodali. Imamo sicer vrlega slovenskega učenika, gosp. Ignaca Petrič-a, ki je že marsikakega nemškutarja osramotil; al kaj nam on mora pomagati, če ni šole, kjer bi našim otrokom slovensko besedo v srce sadil? Imajoči učenika, pa šole ne, smo enaki kričajočim v puščavi.“ Marsikteri mi bo morebiti rekel: Saj imamo šolo? Imamo šolo, to je vse res; al tako, da Bog pomagaj — pravo podrtijo. Pod njo ima krčmar svojo konjsko štalo; na levi strani se je krčma drží; streha ji vsa visi proti severju; zid je na vse kraje spokan, in stopnic, po kterih se v njo gré, vsake druge in tretje manjka; če pa v učenikovo sobo stopiš, vidiš na sredi hiše velik steber, ki ga je neki tesar postavil, da ne bi se tako naglo ta podrtija na učenika in njegove otroke podrla. To vam je leskovska šola! Zdramimo se, pa pomagaj vsaki, kolikor moreš, saj je zadosti velika fara in še letos je lahko gotova. Spominjajmo se lahko lepega našega prigovora: „Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača“, pa kmali bo druga. Naj ne žalijo te vrstice nikogar; moj namen je le, odkriti rane in pomagati, da se zacelijo s pomočjo dobrovoljno.

Iz Leskovca pri Ptuju. J. D. Dihanov. — Ni čuda, da še se mnogi pri nas nahajajo, čeravno nič nemški ne razumejo, kteri bi vendar rajši imeli nemško šolo ko pa slovensko, ker nam zmiraj vsako pismo ali oznanilo iz Ptuja v nemški besedi pride. Res „nomen est omen“. Ko sem samo nekoliko dni pri tukajšnem gosp. učeniku bil, je zdaj kak župan, zdaj spet kak drug kakošno pismo donesel, ki ga je iz Ptuja dobil, da bi mu učenik razložil, kaj ti gospodje v tem nemškem mestu hočejo. Še ne enega pisma nisem vidil, ki iz Ptuja pride, da bi slovensko pisano bilo; pa ravno zato mnogi mislijo in celó želijo, da bi boljše bilo, če bi imeli nemške šole, ker bi si potem mogel lahko vsaki sam prečitati in razložiti, če bi mu odkod kakošno nemško pismo v roke prišlo. — Glava me zabolí, ko vidim, kam smo prišli! Saj smo do lani imeli same nemške šole, pa koliko jih razume nemški? Zakaj ne razumejo ti župani, če jim pride kakošno nemško pismo v roke, saj so oni ravno takrat v šolo hodili, kadar so nas z nemškimi knjigami mučili in kadar nam je bila nemška slovnica vsakdanji kruh? — Čujte, kaj mi je neki župan na to odgovoril: „Zlati gospod! res je, da sem v šolo hodil in tudi znal sem nemški brati, ko da bi se kolo vrtilo, pa razumel sem ravno toliko, kar sem čital, kakor zajec zná na boben. O da bi se mi bili takrat slovenski učili, kadar smo v pelinu medú iskali, bi saj zdaj slovenski znali; po takošnem pa ne znamo slovenski, nemški pa še manj.“

Iz Maribora 14. febr. ⊙ — Dr. Tomanov predlog o spomeniku Vodnikovem bo gotovo obveljal že zgolj zavoljo tega, ker se ima določiti po večini glasov. Marsikdo, ki morebiti želí nasprotno, bo opustil glasovanje ter molčé pristopil k predlogu. Sicer bi se moralo vsakako gledati na prvotni namen; tega mi ne bo nihče podrl, ker so domoljubi pri daritvi materijalen spominek pred očmi imeli, in se že nekteri srčno veselili dneva, ki bi javno pokazal svetu, kako spoštuje narod svojega ljubljenca; ker pa duševni spominek po predlogu dr. Toman-a več prida obeta, in razun tega še vedno, kakor vredništvo „Novic“ pravi, glavnica v celoti nedotaknjena ostane, se je nadjati, da

bodo daritelji popolnoma zadovoljni z dr. Toman-ovim nasvetom. Ko bi se sčasoma pokazalo, da ne donaša naprava dostojnega sadú, se stvar lahko prenaredí in nič ni zgubljenega. V sedanjem času imamo gotovo premalo berila, posebno beletrističnega za hčerke slovenske, ki so se začele zbujati iz dolgega spanja ter podajati nam roke, da bi z združenimi močmi tem bržeje dosegli svoj namen. Skrbeti moramo, da ne bodo segale še delj časa po ptujih zapeljivih romanih, in podati jim moramo sladkega domačega sadja, ktero bodo vživale na korist in veselje svoje in mile Slovenije. Takrat še le bo nad slovenskim svetom po lepi čarobni zarji zasvitalo jasno solnce, solnce narodne omike in zavednosti. — „Goriškega oglednika“ so si tukaj nekteri gospodje naročili, pa še ni sluha po njem. Ker ga nek nikamor ni, je bil menda prvi list tudi zadnji list!

Iz Celja 16. svečana ob 9. uri zvečer. ⁂ Ravnokar smo končali „besedo“, s ktero smo odprli danes čitavnico celjsko. Bilo je vse tako slovesno, tako veselo, tako ljubeznjivo, da se ne dá popisati z malo vrsticami, kaj smo dosihmal doživeli radostnega, in kaj nas še pričakuje, preden bo ura polnoči odbila. Zato nesite drage „Novice“ le ta kratek telegram po svetu, pa recíte vsem, ki so se nas ta večer spominjali, da jim boste povedale drugi pot več o današnji častni narodni veselici.

Nabrežina 12. sveč. M-č. — Strašno je razsajala burja po Krasu od 7. do 11. dné tekočega mesca, tako da stari ljudje takega ne pomnijo. Tukaj je veliko streh poškodovala in odnesla in celó dimnike prekucnila. Tudi cesarsko poslopje poleg postaje železnične, kjer se vojaška roba shranuje, je en del svoje strehe po siloviti burji zgubilo. Po bregih je veliko oljk in drugih sadonosnih dreves polomila in v morje zanesla. Med Nabrežino in laškim Tržičem (Monfalcone) je vlake na železnici po več časa ustavljala. V bližnji vasi Samatorci je štalo podsula in pod razvalinami je nekoliko debele živine konec vzelo. Tudi 16 mož iz soseske sv. Križa, ki so na morji ribili, je nenadoma daleč od kraja zagnala, tako, da so po veliki prestani nevarnosti še le na otoku Gradež pomoči dobili in potem četrti dan vsi omamljeni v veselje njih žalostnih družin domú prišli.

Iz Tomina 14. sveč. Národno gibanje naših ljubljenih bratov po Slovenskem je tudi nas zdramilo. Ljubezen in spoštovanje do njih nas nagibuje njih zglede posnemati, in na poti omike pogumno za njimi hiteti. 8. t. m. smo pravila naše čitavnice od c. k. deželne namestnije v Trstu potrjene dobili. 20. t. m. se bode tudi naša čitavnica odprla, in bomo imeli v dvorani gospoda Devetaka tukaj „besedo“. Našo družtvo in njeni dohodki tukaj na deželi ne bodo toliki kakor po mestih, da bi se mogli ž njimi ponašati; al nadjamo se, da bo mlado drevce, v domači zemlji vsajeno, tudi pri nas vedno krepkejše prihajalo, in mnogo domoljubnih gostov pod svojo senco privabilo.

Na Jesenicah na Gorenskem. Bilo je pretečeno leto po „Novicah“ na znanje dano, da smo sopet starega župana potrdili. Ker so Jeseničani dobro vedili, da so srenjske rajtenge od več let na dolgu, novi odbor brž tirja rajtenge; al kmali potem nastopi poljsko delo in kmetom ne pripustí veliko v zbornicah sedeti. Ko pa pride jesen in zima in prinesete dolge noči, začne se odbor bolj pogosto skupaj sklicavati in vse zaostale rajtenge pregledovati. V naše začudenje je bilo vse pripravljeno najdeno; vse se je še pregledalo in dobro presodilo; za nektere rečí je nekoliko pravde bilo; al reči morem, da pri vsem tem ni nikjer bilo nespodobne hude volje. In tako je prav. Navada stara je, da se prestopki le preveč radi po svetu razglasé; zavoljo tega, kdor je slišal od naših zaostalih rajteng, naj zasliši tudi sedaj od naše mirne poravnave, da smo dognali in dobrovoljno podpisali. Vsak izmed nas, kdor je zraven bil, je bil prepričan, da ne more drugače biti. Dobro pa vemo, da nismo vsem ustregli, posebno ker bo zdaj več plačila skup prišlo. Pa kaj moremo mi zato! Brez dnarja se na celem svetu nikjer ne dajo stroški poravnati. Tako po naročilu jeseniškega odbora. Anton Pasler.

Iz Trebnega na Dolenskem. — l — Majhna družbica tukajšnih domoljubov, ktera se je pri županu in deželnem poslancu, gosp. Treo-tu v Mali vasi pri Trebnem, snidla, je v nedeljo 2. t. m. 104. obletnico rojstnega dneva Vodnikovega prav veselo obhajala. Gosp. Treo, njegova gospá in gospodična hčerka so uneti za mili domači jezik, da je veselje v njih družbi biti. V Trebnem je sicer malo malo domačinov, vendar med temi je nekoliko gospodičin, ktere se junaško potegujejo za milo mater Slovenijo. Toraj, kar je nas enih misli, smo se združili, praznično dan Vodnikov obhajati. Peli smo domače pesme v spomin očetu Slovencov, in z radostjo čitali njegove krasne pesme. Počastili smo tudi z zdravicami domoljubne može, kteri so nam dragi. Nadušena s pravim duhom slovenskim se je vesela družba razšla z lepo hvalo vrlemu gospodu Treo-tu, kteri nam je tako lepo priložnost dal, obhajati dan Vodnikov, kakor se spodobi vsakemu, kteremu še ni otrpnelo srce do domovine njegove. S tem se je pokazal gospod župan kar je — moža unetega za domovino, njeni jezik, in naroda našega omiko in blagostan. Hvale vredno je njegovo obnašanje tudi v tem, da ko župan svojim srenjskim svetovavcom zmiraj slovenski dopisuje in sploh v vsem zapopada novi čas, njegove potrebe in pravice: Toraj čast in hvala mu; Bog le daj dosti takih mož, pa bo kmali bolje pri nas!

Iz Vidošic na Dolenskem. Z. St. — Zdaj pa še nekaj o mili, res mili naši narodnosti. Kako naši kantonski gospodje ravnopravnost cenijo, naj vam povem le en sam izgled namesto več druzih. Rekrutnih pozivov (cegelcov), akoravno so po viši vladi na eni strani po nemški, na drugi pa po slovensko natisnjeni, vendar niso mogli ali niso hotli po slovensko napraviti. Dosti fantov zná slovensko brati, ki bi bili lahko berž zvedili, za kaj jih kličejo; tako pa je mogel revče za to še okoli hoditi. To se pač pravi zanemarjati domači jezik, ako celó na natisnjenih listih nima pravice. Čmu se pa natiskujejo? čmu se dnar trosi za prestavljavce in tiskarje, ako celó pri domačih ljudeh, ki drugega jezika ne razumejo, nima slovenska beseda nobene veljave. Naj bi častiti drž. poslanec, gospod Černe, ki menda nabira dokaze, kako se godí nam po Slovenskem, tudi to v svojo torbico vzel.

V Ljubljani 16. febr. Že pred kakimi desetimi dnevi smo brali v „Pozoru“ zagrebškem, da je matica ilirska v seji januarski t. l. po predlogu prof. Macun-a sklenila, da bo za vsako slovensko gimnazijo poslala imenovanim gospodom en natis vseh knjig, kar jih je do sedaj na svetlo dala. Mi to tukaj na svitlo dajamo, prvič da se tukaj od slovenske straní jasno hvala in čast izreče častiti matici ilirski za krasni ta dar, kteri lajšuje vzajemnost med Slovenci in iztočnimi našimi brati; drugič da slovenska mladina po naših gimnazijah zvé, da je kaj takega že na poti. Ko bodo te knjige prispele ljubljanski gimnazii — do sedaj jih še ni tukaj, — bomo unim, ki bi radi kaj takega brali, postregli ter imenik vseh poslanih knjig oglasili v „Novicah.“

Iz Ljubljane. *(Oznanilo gospodarjem, ki imajo na mahu ali močvirji zemljišča.)* Tukajšna nova fabrika, ki za mestno osvečavo plin (gaz) napravlja, ima že kakih 4 do 500 voz apna nakupičenega, kteri je ostanek po tem, ko je ž njim plin očistila. Apno je dobro gnojilo za močirno ali ilovnato zemljo, in kjer koli na Nemškem so take fabrike, prodavajo tako apno za take zemljišča tako hitro, da ga jim nič na kupu ne obleží; prodavajo ga, se vé da dober kup. Za gotovo moremo našim gospodarjem povedati, da tega apna za prve poskušnje omenjena fabrika rada vsakemu zastonj dá. Svesta si je, da bo rad vdrugič in tretjič in večkrat potem po-nj prišel tudi za malo plačilo, kdor ga je enkrat skusil. Ker pride ravno pravi čas za take skušnje, mislimo vsem umnim gospodarjem vstreči, ako

jih napotimo v to fabriko, ki je blizo kolodvora železnice ljubljanske.

— Od rok do rok gré sedaj slovenska brošurica, ki se dobiva za 20 krajc. pri bukvarju Giontini-u in je v Zagrebu ravnokar na svetlo prišla pod naslovom: „Don Quixotte della Blatna Vas.“ Načrt tragične komedije v 4 djanjih, s predigro in s petjem, nekoliko v prozi, nekoliko v priprostih rimah. Načrtal Servantes Mlajši.“ Kaj zapopada ta komedija, bo vsak zvedil, ko bo bral; le samo to povemo, da mati te komedije je tista „Thierfabel“, ktero so „Novice“ ob svojem času omenile. S tisto mero odmerja ta „komedija“, kakor je merila „fabula“, le da je Servantes Mlajši dosti bolj humorist in satirik kakor je „Jocosus der Jüngere“, pisatelj one fabule.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V zbornici poslancov je bila pretekli teden nenavadna živa pravda, znamenita posebno zato, ker se je tista stranka, ktera sicer zmiraj predloge ministerske podpira, ustavila nekemu predlogu, ki ga je gosp. minister Lasser v imenu vlade napravil kot dodatek k kazenski pravdi, namreč ta, naj tudi vlada dobí pravico, tožiti človeka, ki javno v spisih ali ustmeno pred več ljudmí razžali čast državnega ali deželnega poslanca, uradnika, vojaka ali duhovna. Gosp dr. Waser, kot razložnik odborovega mnenja, se je krepko zoperstavljal zoper tako pravico, ktera po minister Lasser-jevem predlogu vlada za-se zahteva, rekši, da kaj takega ni nikjer po celem svetu; povsod veljá le to, da toži tisti sam, kdor se razžaljenega čuti; marsikrat človeka tudi kakošna reč ne žali, o kteri drugi mislijo, da ga žali, in še ljubo bi mu ne bilo, ako bi se vlada za-nj potegnila, da bi mogel potem rečí v taki pravdi razkladati, po kterih se razžaljenega ne čuti. Mnoge postave v druzih (unanjih) državah varujejo veljavo svojih uradnij ali gospósk; tudi naša (avstrijanska) kazenska postava jih varuje; razžaljenje častí pa je povsod le čisto privatna, osebna reč. Vprašanje: ali se smejo vladni uradniki grajati ali zoper njih kaj reči, da ne delajo prav, se reši s tem, da se smejo tudi hvaliti. Če je tedaj to dopuščeno, mora biti tudi uno. Že postava cesarja Jožefa je pripustila pretresovanje ali kritiko uradnikov, ako to le ne sega tako deleč, da je sramotivno psovanje. Saj je vsakemu poslancu, uradniku, vojaku, duhovnu pripuščeno, ako se razžaljenega misli, da se pritoži pri cesarskem pravdniku, in ta bo tožbo že sprejel, ako misli, da je res tako. Če pa razžaljeni sam noče tožiti, čmu hoče vlada namesto njega tožiti? Ako se pa veliko tožb napravi, ktere se s tem končajo, da sodnija zatoženega ne spozná krivega, ni to pravosodju v korist. Večidel se pri razžaljenju častí med sabo poravnata razželjenec in razžaljivec; ako bi pa vlada napenjala take tožbe, ne bilo bi to mogoče. Mnogokrat utegne razžaljencu prav biti, da se pri pravdi ne nastopi pot dokazovanja resnice. Kar se pa tiče državnih in deželnih poslancov, ne potrebujejo nobenih privilegij in nobenega varstva proti temu, da bi ne smel nihče zoper njih kaj pisati ali reči. — Ko so še nekteri drugi poslanci o tem govorili, med kterimi je marski dr. Ryger (pro domu sua) zagovarjal potrebo vladnega varstva državnih in deželnih poslancov, in so še dokazati si prizadevali, da bi časniki večidel po tem mogli le molčati, ker bi jim vsaki čas lahko tožba za petami bila, je po govoru gosp. ministra Lasserja, ki jedro te postave išče le v tem, da pri razžaljenju časti takih oseb trpí javni prid, g. državni minister Schmerling besedo poprijel in rekel, da vlada, ker je slovó dala vsem predoduračnim naredbam pri tiskarni postavi, mora vendar od druge straní skrbeti, da časnikarji pametno ravnajo in ne vzhajajo preveč čez ojnice svobodnega tiska. Žal nam bo — je sklenil minister svoj govor — ako tista stran zbornice, ktera je dosihmal večidel vladne predloge podpirala, danes ne bode z nami glasovala za naš predlog; al reči moram, da to, kar smo predložili, smo dobro prevdarili; zato v imenu vlade očitno rečem, da ne bom mogel ne tiskarne postave ne reda tiskarne pravde cesarju priporočati, da bi ju potrdil, ako bi ob enem ne mogel tudi tega dodatka cesarju v potrjenje predložiti. Čeravno se je zbornica zavzela nad tem žuganjem g. ministra, je vendar po večini glasovanja padel ministerski predlog pa tudi mogoči odborov predlog. — Kaj bo tedaj s to postavo, se še ne vé. — Predlog dr. Jiskrov: naj se vladi oblast dá, v hitro pomoč nesrečnikom, ki so zavoljo povodnje v toliki nadlogi, 200.000 gold. darovati, je bil z veliko večino sprejet, kar je tudi gosp. minister Schmerling potrdil, da je prav tako. — H koncu te seje poprime še dr. Klaudi besedo in željo izreče, naj bi, ker je treba tiskarno postavo h koncu dognati, prihodnja seja bila že v torek (14. t. m.), da bi se ne tratil dragi čas, ki vsaki dan za več 1000 gold. državi stroškov prizadene; al po večini glasov je bila prihodnja seja odločena še le na 18. dan t. m.

Zbornica gospôska je v seji 14. dan t. m. z veseljem potrdila sklep zbornice poslancov za tistih 200.000 gold., o kterih smo ravnokar govorili, in ko je minister Schmerling zbornici naznanil, da je Njih Veličanstvo določilo posebno komisijo, o kteri bo spodaj govorjenje, se je cela zbornica vzdignila slavo klicaje cesarju. — Omeniti imamo še iz gosposke zbornice, da je 11. t. m. grof Hartig državnemu ministerstvu vprašanje (interpelacijo) predložil, ki zadeva razmere med državno in cerkveno oblastjo. Ker 1. dan prihodnjega mesca sušca — pravi govornik — ima po pravilih konkordata cerkveno premoženje s cerkvenimi kasami izročiti se v vsaki fari gospodarstvu fajmoštrov in dvema od soseske izvoljenima ključarjema, je treba, da cerkvenim patronom, ki so svoje dolžnosti in svoje pravice dosihmal po starih zakonih katoliške cerkve opravljali, vláda sama pové, v čem obstojí prememba ali popolnoma odprava starih patronatnih dolžnost in pravic, da bo jasno, ali je cerkveni patron, ako nima nobenih ali celó malo pravíc, tudi odvezan svojih doneskov za cerkev. — Dunajski časniki hočejo za gotovo vediti, da so sv. oče pripravljeni v to, da se v konkordatu kaj prenaredí.

— Po sklepu presvitlega cesarja od 12. t. m. se ima pod vodstvom državnega ministra posebna komisija ustanoviti, ki naj bi prevdarila, kako bi se zdatno pomagati dalo nesrečnikom, kteri so v mnozih deželah našega cesarstva po povodnji v grozno škodo prišli.

— Kakor se sliši, misli vlada državni zbor spet za 6 tednov razpustiti. Desna stranka želí, naj bi se med tem časom, ko praznuje državni zbor, sklicali deželni zbori. „Ost D. Pošta“ pa že trosi zvijačo po svetu, da se česka stranka napenja za odlog državnega zbora. In kmali bojo po nji trobili to fabulo drugi časniki njene baže!

— Cesar so izvolili 13 novih državnih svetovavcov v gospôsko zbornico in sicer so peterim podelili to čast tako, da jo sin po očetu podedovati more, osmerim pa so jo podelili za čas njih življenja; med temi je tudi prof. dr. Miklošić. 11. dan t. m. je po pravilih državnega zbora v zbornici prisegel in se potem na kraj levice vsedel.

Hrvaško. Iz Zagreba. Iz Beča slišimo, da večina štatsratha ni za to, da bi se viša sodnija dala v Zagreb, kakor narod naš želí in za kar se dvorni kancelar poteguje.

— Iz Siska 9. sveč. Pretekli teden se je prodalo pri nas blizo 3500 vagánov koruze na debelo po 2 gold. 29 do 30 kr., na drobno po 4 gold. 40 kr., 1300 vagánov napolice (soršice) po 4 gold. 40 kr., 1000 vagánov tripolice v Karlovec po 5 gold. 10 kr., 5400 vagánov ovsa po 1 gold. 85 do 87 kr., 600 vagánov ječmena po 2 gold. 90 kr. Za pšenico ni nič kupca, tudi za one žita, ki so se mlinarjem v Karlovec prodale, so se komaj po gori ome-

njeni ceni spečale; koruza se drží trdne cene, al kupci je nočejo po tej ceni.

Slavonija. Iz Djakovščine se piše „Glasonoši“, da gosp. Kurelac, ki že več mescov biva v Djakovu, dogotovljajoč svojega „Tumača“, je začel razlagati staroslovenščino bogoslovcom ondašnjega semenišča. „Radostno javljajuć, da nam se u Djakovu razlaga staroslovjenšćina — piše „Glasonoša“ — moramo ujedno iz srca podviknuti „živio“ onoj plemenitoj duši, koja je ondješnoj mladeži nabavila vriednoga učitelja; a koja je to, ne treba vam pisati, kad ga već svi znadete; zato jošte jednom „živio“.

Marsko. Iz Brna piše nek dopisnik v „Presse“ in z presrčnim veseljem svetu oznanuje, da neka komisija, sostavljena iz učiteljev in šolskih ogledov, je najdla, da pri nas v Brni je med 3800 učenci le 188 čisto slovanskih otrok in je tedaj treba, da v tukajšnih farnih šolah se učijo šolski nauki po nemški. Ta nepričakovana prikazen je razveselila naš nemškutarski mestni odbor tako, da na vrat na nos je potrdil predlog une komisije. Pošteni možje pa — pravi „Ost und West“ — kterim se je ta prikazen nekako čudna zdela, so šli v „Staatshandbuch“ gledati in ondi so po popisu (konškripcii) od leta 1856 našli v Brni zaznamovanih 38.300 Slovanov in 8900 Nemcov. Ker se ta vladni popis tedaj nikakor ne ujema s popisom une mestne šolske komisije, te zastavice ni mogoče drugač uganiti kakor tako, da v Brni slovanski starši rodijo nemške otroke! Dandanašnji je vse mogoče. Saj vemo, da vsak otrok, kteri s silo spravi na dan besede: „Klopt saj Ježeš Krist“ ali pa „'s ti and“, se šteje med poveličevavce „velike Nemčije“, ktera mora nekterim biti vsaki dan veča.

Česko. Iz Prage. „Ost und West“ iz gotovih virov prinaša novico, da državni svetovavec grof Hartig (sin prejšnega državnega ministra) pride za c. kr. deželnega poglavarja českega v Prago, grof Beleredi za deželnega poglavarja moravskega v Brno, grof Chorinsky pa na Dunaj za c. k. deželnega poglavarja doljne Avstrije.

Erdelja. Žandarji se bojo v naši deželi zlo pomnožili, ker vse službe, ki so jih sedaj opravljali domači pandurji, se bojo spet izročile žandarjem.

Galicija. Goveje kuge noče biti pri nas konca. Na novo se je prikazala v 6 vaseh, tako, da je sedaj 32 krajev, v kterih razsaja ta morivna ptujka. — Tudi na Ogrskem se sèm ter tjè še zmiraj prikazuje ta kuga.

Nemško. Po vseh časnikih gré sedaj govorica o razporu med vlado prusko in vlado avstrijansko, kteri se je pridružilo še več drugih manjših nemških vlad zastran prenaredbe nemške zveze. Al ta razpor je le v pismih, kakoršen je že večkrat bil, pa se je vselej spet kmali potolažil in se bo brž ko ne tudi sedaj.

Laško. Laška vlada je začela sedaj res na Mazzinita misliti, nekteri pravijo zato, ker je že star in bolehen, tedaj ne več toliko nevaren. Mazzini, ker je bil vsem laškim vladarjem nevaren zato, ker je njegovo gêslo od nekdaj bila ljudovlada, je že več let tudi od turinske vlade kot najvarniši puntar obsojen. Unidan je ministerstva predsednik Ricasoli ministerstvu predlog storil, naj se pomilosti; al temu se na vso moč ustavlja minister prava ter pravi, ako hoče biti Mazzini pomilosten, naj stopi pred sodbo. Ker vsa diplomacija odsvetuje to pomilostenje in ker je Mazzini sam rekel, da ne bo pomilostenja prosil, pa tudi pomilostenja ne sprejel, ako bi mu ga tudi dali, je potihnila za zdaj tazadeva. — Turinska vlada je razposlala po celem kraljestvu razglas, naj opustí ljudstvo naprevdarjeni hrup, ki ga nekterе mesta sedaj delajo zoper papeževo posvetno oblast, ker ona misli po vsi drugi poti v Rim priti — (javalne manj siloviti!) — Košuta, ki sedaj blizo Milana prebiva, je pred nekimi dnevi turinska vlada poklicala, naj brž v Turin pride, kamor je res tudi brž šel.

Francozko. Iz Pariza. Govori se, da tista komisija, ki je v državnem zboru ustanovljena bila zato, da cesarju odgovor dá na njegov ogovor, s kterim je začel unidan državni zbor, je postavila mnogo vprašanj o unanji politiki francozki v svoje pismo, med kterimi je tudi to, naj se zboru pové, kako se je vlada francozka vsled depeše Thouvenelove porazumela s vlado papeževo zastran italijanskih homatij?

Angležko. Iz Londona. Poslopje, v kterem se bo mesca majnika velika razstava začela, je že gotovo in 12. dne t. m. kraljevi komisii slovesno izročeno bilo. Poslopje je izvrstno napravljeno in v nekterih oddelkih tako olišpano, da, na priliko v oddelku za francozko blago same dekoracije čez milijon gold. veljajo. 13. dne t. m. so že pričakovali mnogo blaga iz Belgije in Rusije, ki že dalje časa v kištah leží v Londonu. Le zavoljo strehe še nekteri želijo nekih poprav, da bi se namreč klobučina, s ktero je poslopje pokrito, še enkrat s katranom namazala.

Turško. Iz Carigrada 11. sveč. Sultan je včeraj iz proste volje velikemu veziru 20 milijonov piastrov poslal, da se uradnikom in armadi plača, kar jim je vlada na dolgu ostala.

— Iz Hercegovine. Nov dokaz, kako se kristjanom tukaj godí, pripoveduje dopisnik v „Ost u. West“ iz okrajne Boboviške. Prebivavci te okolice na meji avstrijanski niso puntarji, ampak mirno tržujejo z Avstrijanci. Derviš paša namesto da bi jim bil hvaležen za njih podložno obnašanje, pošlje nenadoma nad nje celo kompanijo baši-bozukov pod vodstvom grozovitega Musa-Zukica, da mirne kristjane napadajo, vzamejo jim vso živino in jih oropajo vsega, kar so zgrabiti mogli, pa uganjajo še druge silovitosti s ženstvom, in oskrunjajo ondašnje cerkve. Omer paša menda nima časa, da bi branil take grozovitosti, ker se mu glava le vrtí v pojedinah in plesih s maškarimi.

Žitna cena

v Ljubljani 17. februarja 1862.

Vagàn (Metzen) v novem dnarji: pšenice domače 6 fl. 55. — banaške 6 fl. 22. — turšice 4 fl. 50. — sorśice 5 fl. 3. — rež 4 fl. 50. — ječmena 3 fl. 63. — prosa 4 fl. —. — ajde 3 fl. 80. — oves 2 fl. 40.

Kursi na Dunaji

18. februarja 1862. v novem denarji.

Deržavni zajemi ali posojila.		Druge obligacije z lotrijami.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	62.—	Kreditni lozi po g. 100 . g.	126.—
5% nar. posojilo od l. 1854 „	84.50	4½% Teržaški lozi po 100 „	127.50
5% metalike . . . . „	70.45	5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	99.50
4½% „ . . . . „	61.75	Knez Esterhazy. po g. 40 „	99.75
4% „ . . . . „	55.—	Knez Salmovi po g. 40 „	39.25
3% „ . . . . „	40.75	Knez Palfyovi po g. 40 „	39.25
2½% „ . . . . „	37.—	Knez Claryovi po g. 40 „	36.75
1% „ . . . . „	14.25	Knez St. Genoisovi po g. 40 „	36.50
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)		Knez Windischgräz. po g. 20 „	21.75
5% dolnjo-avstrijanske g.	88.50	Grof Waldsteinovi po g. 20 „	24.25
5% ogerske. . . . . „	71.20	Grof Keglevičevi po g. 10 „	16.50
5% horvaške in slavonske „	70.—	Budimski . . po g. 40 „	37.50
5% krajnske, štajarske, koroške, istrijanske . „	87.—	**Denarji.**	
Deržavni zajemi z lotrijami.		Cesarske krone . . . g.	19.—
Zajem od leta 1860 . . . „	91.75	Cesarski cekini . . . „	6.56
„ „ „ 1860 petink. „	96.—	Napoleondori 20 (frankov) „	11.02
„ „ „ 1839 . . . „	140.50	Souvraindori . . . . „	19.15
„ „ „ 1839 petink. „	138.—	Ruski imperiali . . . „	11.30
5% narodni od leta 1854 „	91.25	Pruski Fridrikdori . . „	11.60
Dohodkine oblig. iz Komo „	16.50	Angleški souvraindori . „	13.85
		Louisedori (nemški) . „	—.—
		Srebro (ažijo) . . . „	36.65

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.